

REGÉLŐ.

PESTEN vasárnap october 25^{kén} 1835.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díjja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. A' szerkezői hivatalban évnegyedenként 's képek nélkül is válthatni példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

TÖRTÉNET ÉS ELBESZÉLÉS.

Szerelem szolgája.

„Nem! inkább halált, mint szégyent!” felszóllala Pataky lekapván kalapját, és azt egy mellék szék alá vetvén, melly alól az ott alvó agár ijedten ugrott-ki. „Inkább holtig búsulok! — kiáltá újra — inkább fájdalomban fejbe lövöm magamat, mintsem hogy annyira szégyenkedjem, és magam vigyem szállására e' levelet. — Ha ugy messziről már jönni látna, vagy éppen a' folyosón szemközt jönne! — Istenem! össze rognék. — Boszús pirulásom és átkozott szégyenkedésem ezerszer kitaláltatná velem, hogy a' szerelmes levelet zsebemben hordozom.” — „Furcsa ember! — biztatá Károly (Pataky legujabb barátja), és pipáját, melly már alvó félben volt, újra kezdé élesztetni — írásban akarod kifejezni szerelmedet, 's ő nem tudja, hogy szereted. — Mi ketten a' szerelemben mindenben ellenkezünk. Én ha szeretek, szerelmem tárgyának árnyéka vagyok; szerelmem füleinek szempillantatnyi nyugalmat se hagy. — Te minden alkalmat kerülsz vele össze jönni, és ha a' kénytelenység titeket össze hoz — hijábavalóságokról beszélgettek. — Én külsőmről keveset gondolok, de annál többet szerelmemről; nálam csak a' szív szokott mindenkor tündöklenni. Te! ellenben ugy ruházkodol, mint a' vőlegény; és még se mutatod magadat senki előtt. Halld barátom! ez így nem mehet. — Illy formán agg legény maradsz, 's ugy hagyod-el a' világot, mint abba léptél. Ha az ember leányoknak tetszeni akar, legelőször barátság kívántatik; aztán béketérés, a' mennyire lehet mindig szemök előtt lenni, és a' legkisebb alkalmat is a' tetszés eszközzésére felfogni; mert a' mennyire idő és alkalom segíthet, annyira magunk esze és tudományunk után soha se mehetünk. Halld tehát! — te még a' szeretetben gyermek vagy; én mentorod leszek! Add ide szeretetednek lepecsételt bizonyosságát, én hiven megteszem a' szolgálatot, és magam adom által Venusodnak kérő leveledet.”

Örömmel adta által Pataky barátjának Károlynak a' levelet, 's ez őt lehetőségig biztatván — diplomatikai pályájára siet. Azor

idő alatt, míg Károly oda volt, több dolgot talált magának Pataky, mint az előtt egy egész heti munkája volt. Majd pipára gyújtott, de ez gondolkodása közt elaludt; majd puskáját kezdé nézegetni, majd nyakkendőjét igazgatá-tükör előtt; agarával beszélgetett, énekelt, morgott, irt, szaggatott, és szobájában egy szék, egy könyv maga helyén nem maradt. — Képzeli-dészei örvényébe esvén, magát kedvesével már oltár előtt látta, és így dult fult benne az aggodalom, félelem 's türethetlenség zavarékja: midőn kis idő múlva Károly a' szobába lépett. Mint kőbálványok álltak mindketten szótalánul egymás szeméi közé nézvén. — A' kályha mellé szorult agárnak is különösnek tetszett ezen jelenet, 's már kételkedni kezdett, vajjon két háló-társa életben van-e? Közelge hozzájuk, és őket művészi-leg megszagolgatván 's morgással jelentvén békétlenségét ismét alvó helyére huzódott.

Végre Pataky félbe szakasztá a' halotti csendet, egy lépést előre tevén. „Mért nem beszélsz?“ kérdé röviden Károly. Uj csend lön. — „Hallgatásod — kezdé ujra Pataky — többet mond, mint a' mennyit tudni kívánok; — csak mond-el hát körülményesen, hogy 's mit végeztél?“

„„Már látom csak szóllanom kell“ — mondá Károly.

Pataky. Előleg is a' legfőbbet! Szeret-e?

Károly. Nem!

Pataky. Miért?

Károly. Mert mást szeret!

Pataky. Ki az a' szerencsétlen?

Károly. Én magam.

Pataky. Lehetséges? áruló! megcsaltál.

Károly Csak magamat; halljad. — Midőn az ajtóhoz érek, lassan csengetek. Az ajtó nyílik, 's ki áll előttem? Régi kedvesem, ki szállását változtatván, enyim maradt; a' többit magad gondolhatod — nem is mondom-el, nem akarom avval szívedet busítani. Végre meglátja kezemben leveledet. Nekem szólni? kérdi nagy kíváncsisággal. — Igen is! nem tagadhatom. És alig néztem körül, már nyitva volt 's olvasta. „Sajnálom, hogy későn kopogtat!“ — felele Lilám pirulva. — No's — barátom mit gondolsz?

Pataky. Azt gondolom, hogy esztelenségemért eleget lakolok. — Mit az ember maga tehet, másra soha se bizza; — a' haszontalan félekenység minden férjfiban büntetést érdemel.

Károly. Igazad van. Magad is ehhez alkalmaztasd magad, és ezen szerelmi szolgálatról meg ne feledkezz. Azonban, barátom, ha kívánságodat még is el akarod érni —

Pataky. „Ne tréfálj! Légy boldog! a' szerelem igaz, villám gyanánt gyújt; — de szintén, mint villám, elenyészhetik. Ezentul okosabb leszek.“ — Most a' két barát egymásra borult; az agár pedig örülve két ura jobb kedvén, farkát csóválva járt körülek. Hat hét mulva tartották Károly és Lila menyegzőjüket; Pataky a' vig lakodalmi ebéd felett poharat vevén így köszöntött: „Tudtára adatik kinek kinek, hogy világért se bizza a' szerelmes másra szerelme ügyét; mert az igaz szerelem meghatalmazott követet nem szenved. — Sapienti pauca!“

Móritz.

2-dik József végső napjai.

Egy olasz apát, kit a' császár még olasz országban létekor tanult mint jó költészt ismerni, 1789-ki júniusban sétálgatván a' laxenburgi kertben Bécs mellett, véletlenül szembe találkozott a' fejedelemmel. „Nekem talán rövid idő mulva alkalmam lesz — mondá a' császár — az urnak költői elméjét próbára tenni, 's az urra egy kis historiai költemény készítését bízni. Akarja-e magára vállalni?“ — „„Felséged csak parancsoljon velem, 's méltóztassék nekem ahhoz anyagot nyújtani!““ — volt az apát felelete. — „Ezt az ur könnyen el fogja maga találni — viszonzá József — ha előbb jól megtekint engemet.“ — „„Én tehát kívánom — folytatá a' költő — hogy felséged teljes helyreállítását vagy győzedelmeit hirtelhetném, magasztalhatnám. — „Nem, nem — szavába vágott a' császár — kezdjen inkább egy epitaphium készítéséhez, melyet minél előbb hozzon nekem által; anyagul pedig ez szolgáljon az urnak: „Itt nyugszik egy herczeg, ki legjobb szándékával se vihette keresztül terveinek egyikét is!“ — Ezzel elhagyá József a' megilletődött apátot a' nélkül, hogy időt hagyott volna neki további feleletére.

A' sirverset lehete is már valóban september kezdetével olvasni francia nyelven írva, melly magyarra fordítva következő tartalmú: „Itt nyugszik 2-dik József, császár és hős, ki életében semmi nyugalmat nem ismert; életét hazája dicsőségének szentelte-fel. Népének annyi jót tett, mennyit csak tehetett a' nélkül, hogy erőszakot használt volna, melly elveivel ellenkezett, habár tudva volt is előtte, hogy azon javakat, mellyeket egy herczeg tesz, csak halála után ismerik-meg. Nyájas, leereszkedő mindenki iránt, őt nélkül népe között sétálgatva, ő a' leghatalmasabb uralkodó volt Európában. Azon herczegnek, ki őt az uralkodásban követi, példaképül fog szolgálni.

József születésekor az ausztriai birodalom, mint tudva van, igen veszélyes helyzetben volt. Therézia bátor szíve és szellemessége,

a

alattvalóinak iránta bebizonyított szeretete, 's magok a' monarchia belső erei — segíték a' végromlással fenyegető felhőket szétoszlatni. Ez időtől kezdve emelkedett a' birodalom azon hatalomhoz, magossághoz 's erőhez, melly azt egész mostanig a' political világban megkülönbözteti. — Ezen alkotmányynyal meg nem elégedve, József császár még magosb polczra kívánta emelni tartományait. Ő feltette magában valósíttatni azon állítást, mellyet a' 18-ik század kezdetén egy messze kilátó férjfiú választott könyvének cziméhez: „Ausztiria minden felett, hacsak akar!”

A' császár nézetei kétségkívül nagyok, jók, és szépek voltak. Hogy ő a' dolgot nem mindenkor a' legjobb oldalról támadta-meg, 's hogy nem mindig a' legalkalmasb embereket és módokat választotta hozzá, ezt bizonyítani látszott a' bal siker, melly a' tudósoknak szeme előtt nagy vállalatok érdemét vagy nem érdemét nem határozza-el ugyan, azonban a' nagy csoportnál 's magában a' practical világjáratban bebizonyodott igazságnak tekintetik. A' szomszéd világnak is nem keveset feküdt szíven ezen állítás megvalósulását gátolni, hogysem egész erejeket nem fordították volna József terveinek megbuktatására. — Valóban legtöbb közülek nem sikerült, 's József legnagyobb bámulója is kénytelen volt őszintén megvallani, hogy a' fáradhatlan császár a' dolgokat olly magosra üzte, hogy az ausztriai birodalom annak kimúltánál még kétesb helyzetetésben volt, mint születésénél. — A' török háború nem volt még tökéletes folyamatban, habár a' második táborzás Loudon szerencsés fő hadi vezérnek személyes vezérlete alatt a' patriotáknak legmerészebb kívánatait is kielégítette. Azonban mind ezeknél is a' háború egy hatalmas ellenséggel folyt: olly háború, melly már sok ezer emberbe 's nagy summa pénzbe került, és mellynek végét nem lehet előre látni. — Éppen ezen török háború fenyegette Ausztiria uralkodóját egy más, talán nem kevesbbé költséges, haddal. A' political dolgok már 1789-ki esztendő végén az éjszaki szomszédokkal olly fordulatot vettek, hogy a' császár szükségesnek találta, még az első téli hónapokban 1790. alsó magyar és horvát országból hadi seregeit cseh országba, Morvába, és Gallicziába küldeni. — Ez volt a' helyzetetés kívülről; — belül is kevés vigasztaló mutatkozott.

Belgium végső fokra vitte a' lázadást; a' császári katonaság a' luxenburg tartományba nyomtatott-vissza, 's az szabad statusnak kiáltá-ki magát. — Magyar ország és Tirolis olly hangot vett-fel, melly a' rettenthetlen császárt végre arra bírta, hogy egy tollhuzással mind azt ismét ledöntse, mit ő egész uralkodása alatt felépített. Volt ez bár alapos meglegedetlenség, külső 's belső felingerlés, vagy más országok rossz példája — elég, az segite a' zürzavart

nevelni. — Cseh országban, Morvában, Gallicziában, a' statusok igen elégedetlenek voltak az új behozott adószabályozás 's némelly régi feudális jogok elvesztése végett. A' nép panaszkodott a' háború által beállott közönséges drágaságon, 's a' rendkívüli fizetéseken, mit a' háború megkívánt. Egész nyíltszívűséggel meg kell vallanunk, hogy századoktól fogva Ausztriának politicai ege olly zivataros nem volt, 's éppen ezen időpontban feküdt ágyában nyujtakozva 2-dik József, az emberiség barátja a' legsúlyosb betegségben, daczára minden emberi segedelemnek, minden perczen kimulandó. Bátran mondhatni, hogy József első 's utolsó napja borongósak, 's kellemtelenségekkel telve voltak. Így mult-ki ezen hasonlithatlan nagy fejedelem 1790. febr. 20-ikán 4 percczel 5 óra után reggel, 's 22-én délutáni 5 órakor indult-meg a' császári vár-kápolnából a' gyász menet.

Febr. 23-kán kezdődtek az Augustinianusok udvari egyházában a' halotti vigiliák, melly gyász-ünnepléshez Hohenberg Ferdinand udvari architektus műterve szerint az egyház következő elrendezést nyert. Az egyház közepén állott egy 26 láb magas gyászállvány. E' fölött függött egy fekete bársonyos diszbaldachin, melly arannyal megrakva, 's a' 4 szöghegyen cs. sasokkal volt ellátva, ugyan annyi lefutó feketével kevert szétterjesztett arany anyaggal. A' gyászalkotványon áll a koporsó, mellyen a' feszületen kívül gazdag vánkuson az ország czimerei 's ékszerei, a' magyar, cseh országi, 's házi koronával, valamint is az ausztriai főhercegi kalap, 's a' rendjelek, a' fővezéri vagy marsalpálcza, kalap, kard, 's a' tisztöv, feküdtek. Az állvány 8 lépcsőjén, melly gazdagon feldiszesítve, körösleg pedig cs. kir. czimerekkel befüggesztve volt, 372 ezüst gyertyatartó állott, 's a' 4 szögön piramisok, mellyeknek mindenikén 72 viaszgyertya volt betűzve. Az egész egyház általán fekete posztóval behuzatott, 's 80 fal- és tükör-gyertyatartóval, mellyek között czimereket lehet látni, és 45 lústerrel vala kivilágítva. A' főoltár gazdagon himzett keresztposztóval volt egészen behuzva, 's cs. kir. gyászczimerekkel diszítve. Az egyházban azon nap 1700 viaszgyertya égett.

Novák Daniel.

ORSZÁG- 'S NÉPISMERTETÉS.

A' Rokos Trencsén Vármegyében.

(Levelekben)

Kedves barátom!

Aug. 19. 835.

Kinek elméjében mély benyomást hagynak a' földleirók tartományi rajzata: elragadják annak képzeteit a' mindennapisághól, és szebb vidékekre varázsolják át. De minden elragadtatásnak is csak vágy — gyakorta hiú vágy következménye, a' leirt táj után, 's a' képzelődés-születe gyönyörűség egy szeliden szenderítő édes álom. — Csak ha egész

valójával dűlhet a' természet keblébe a' képzelő, záródnak-fel szempillái, 's csak ha a' természeti jelenetek felséges látványai ragadják-el őt, lelkesíti a' legtisztább gyönyörűség. — Illy gondolatok tolódnak kénytelen is elmémbe édes Dausom, midőn a' hegyes völgyes trencsényi megye szép tájékain gyönyörködnek szemeim. A' természet itt minden kellemeit dúsan kitárja előttem, 's fentebb ver ott a' szív, hol a' teremtés minden hegyormon más más emlékét tünteti elő, 's hol minden völgyben, a' lassudan csörgedező csermelyek mentében, szelidebb ábrándozás lepi-meg az andalgónak belsőjét. — A' nyárnak tikkasztó heve honunk szebb lapályait az idén pusztai kopársággal diszteleníté; 's midőn Trencsén határain gördült-át kocsink, a' hegyi lég szelid kelleme egy egészen más éghajlatba varázsolt minket, 's a' nyár hervasztó hevét egy gyönyörű tavaszi kellem váltá-fel. Ott a' heves, száraz, esőtlen nyarat előző meghatalmazottjává tevő az ősz, 's a' lepörkölt vidékek alig bizonyíták a' tavasz létét: itt zöld pompájában ékesült, hegyen, völgyön, lapályon. — Ott a' terméketlenség okozta gond más sok szemeket könybe fűrészte, ha a' jövődönnek szűk láthatáriba néztek: 's itt — mennyire a' vének emléke igenli — félszázad óta a' természet szebb áldással nem fizeté a' földműves fáradságát.

Aug. 21.

Engedek egy belső vágnak, melly kicsal a' szabadba, a' hegyek ormaira, 's bámulva szemlélem ezeknek tetejéről a' trencsényi vármegye egyik keleti határ-pontját, a' magos Rokost kékelve emelkedni-fel. Elég őt egyszer látni, hogy kékelő teteje után a' vágyódás felébredjen a' szemlélőben. — Felébredt bennem 's P... barátomban ez a' szép vágy, és a' természeti kellemnek előérzetével merengtek képzetink a' Rokoson. — Célunk napjává a' Magyarok nemzeti ünnepét, István király napját, tűztük-ki. — E' kijelelt nap előtti estve Várallyában szállott az est reánk, a' majd éjfélt után a' Rokosra feltörendőkre. Éji szállást egy nyomorult tót kalyiba nyújtott, szerencsénkre a' biróé. — A' minket nyájasan fogadó tót bíró nyilván kimutatott vendégszeretettel vezetett-be egy alacson 's rendetlen küszöbű ajtón füstös lakába. — Különös meglepetést hozza ennek első látása reánk. A' kunyhó — szobának nevezni vétek volna a' szép izlés ellen — nagy részét egy iszonyú kemencze fogta-el, mellynek elején egy, unokájától körzött, vén tót anyó tűzélesztéssel bajmólódott. Szánakozást gerjeszte az érzőben egy kivájt durva fenyő-törzsökben, közel a' lángoló tűzhez, heverő kisdud. — Másik szögletben állott egy tojás alakú asztal, — az egész család legszebb butor darabja — mellette a' fal szelében hosszú, durva, egyenetlen pad; a' kunyhó allja göröngyös, 's még egy gyökeres fenyő-törzsökben lássa a' bemenő, hogy meg ne botoljon. A' többi szöglet holmikkal van rendetlenül tele szórva, vagy házi állatoknak szolgál menedékkül. — Az egész kunyhó belseje feketés. Rendkívüli antipathiájok lehet a' Tótoknak a' kémények ellen; az egész faluban egyet sem látánk, 's a' füst lássa, hol tódul-ki; majd az ajtónak, majd az alig tenyérynai szélességet meghaladó, néha üvegtelen ablak-lyuknak veszi útját. A' sűrűn kituduló füst feketére festi az ablak körzetét, különösen alkonyatkor minden ház ablakán ugyan annyi füstfolyam lövel-ki 's a' szél elkapva hordja szét a' falu felett. Tűzveszély ugyan minden füst-özön mellett sem

igen történhet, — 's bírónk dicsekedve emlité kérdésinkre, hogy ő nem emlékezik falujában tűzveszélyre: — de a' felséges természet kebeléből egy füstös, tisztátlan kunyhóba menekedni, különös izlés. — A' tót lakosoknak házaik mind egymásra rakott fenyőkből készülnek, 's hogy olly idomtalanok, egyedül a' rosz izlés következése; mert fát, követ, mennyiségben adnak a' hegyek. Szépen kipótolta az izlés 's tisztaság hiányát az irántunk nyilvánított vendégszeretés; készséggel rakta előnkbe az öreg tót anyó mogyoróit, tejét, 's körtvélyeit, és jószívűségéről tökélyesen meg valánk győződve. (*Végz. kör.*)

K Ü L Ö N F É L E.

Spanyol országi klastromok. Egész spanyol országban 1940 kolostort lehet számlálni; az ezekben tartzkodó papok, szerzetesek 's laikusok száma pedig 30.900-ra megy. 901 kolostor egyenként véve 12-nél kevesebb szerzetest táplál, 's azért a' legujabb végzemény szerint meg kell szűnniek. Hogy ezeknek jószágaik eladatásából szép pénz jövend-be, melly a' status adósságok pótlására fordittatik, reményli spanyol ország kormánya.

Négyszegű karika. Bizonyos Veneroni Kajetan hirdeti olasz hirlapokban, hogy a' karika négyszegletessége valami igen egyszerű dolog, 's igéri, hogy mindenkinek, kit a' dolog tudása érdekelne, annak tökéletes 's kézzel fogható mathematicai igazságát felfedezi. — Ime tehát itt volna az igazság, mellyet már századok óta hijába kerestek a' bölcsek.

Muzsika ereje. Hogy a' muzsika a' dühös bikát is megszelídítheti, azt angol országban csak az imént tapasztalta valamelly szegény szabó is. Ez egyszersmind hegedű-játszó is lévén öreg hegedűjével a' daltoni bucsúra ballagott, hogy ott a' tivornyában muzsikájával magának valamit kereshessen. Midőn onnét visszajönne, látja, miképen közeledik feléje valamelly dühös bika tombolva és dühtajtékozva, szarvaival és lábaival a' földet toronymagosságra hányó. Rettegés és iszony közben az olló embere fára akar mászni, de hasztalan! ekkor eszébe jut a' próbát tenni, ha valljon a' muzsikának meg van-e még is azon tündérhatalma, mellyet neki az emberek tulajdonítanak. Előragadá tehát vén brácsáját, oda támaszkodék, mellyre nem birt mászni, a' fához, 's egy lágy adagióba kezde. Az új Orpheus valóban nem csalatkozott, mert a' vad bika egyszerre elveszté dühösségét, a' muzsikát figyelemmel és tetszéssel hallgatá. Midőn az új Orpheus ellenfelét így lecsendesülve látná, nagy halkan 's észre vétetlen el akart osonni; de a' pillanatban, midőn a' muzsika elhallgatott, a' fegyvernyugvás is megszűnt, 's a' bika szikrázó szemekkel közeledék a' fa felé. Rögtön a' szabó tovább muzsikált, 's a' bika újra lecsendesedett. Így muzsikáltatott magának a' daczos nyájkirály egész késő estig, míg néhány gulyás a' szepgő muzsikust meg nem szabadítá.

Nevezetes játékszíni kritika. Crawfurt Siam'és Cochinchinába tett utazási leírásában azon különös módról tesz említést, mellyel az ottani minister kritikai elégedetlenségét a' színjátszók iránt nyilvánítottatá. Midőn az udvarba léptünk — úgy mond — egy színész-csoportot látánk, melly éppen ezelőtt adta volt előadását. Úgy látszott,

mintha előadásuk a' minster magas izlésének nem felelt volna meg; 'minél fogva a' minden morális, polgári és political kötelességek megsértéséért járandó universalis orvossággal gyógyíttatá őket; t. i. a' dernessel. Az első tárgy, melly szemünkbe ötlött, a' darab hőse volt, ki arczczal a' földön fekvén teljes dramai öltözetében kapta ki portióját. A' többi kisebb szerepek is részesültek egymás után a' mogyorófa-kritikában."

J E L E S M O N D Á S.

M u l a n d ó s á g.

Néma hallgatás ül a' hamvakon,
A' nagy tettek czime nincs azokon,

Leszedte a' ghalál.

A' vitéz kar helyén porhulladék
Hever, 's a' kard nyomán a' maradék

Vas salakot talál.

Vályi Nagy Ferencz után K. Mária.

A' muzsika hathatós eszköz a' vidorság előmozdítására. Milly hajlékonyak lesznek izmaink, milly vidámok érzekeink a' hurok pendülésekor! Ezeknek varázs zengése eloszlat minden komor felleget, melly előbb lelkünket elboritá; hangjok még az enykes lelkét is felébreszti tunyaságából, és a' búskomolyt felvidítja; vidorrá, beszédessé, lelkesültté 's bátorrá teszi a' vidám muzsika. S z e k r é n y e s y.

Hibánk megismerése. Az ember csak másokon veheti észre ön hibáját. A' szem nincs úgy alkotva, hogy magát láthassa.

Bajza után L....cs Amalia.

Aphorismák Nagykátáról. Három özön káros az emberiségnek: a' víz, öröm, 's köny özöne. Az első pusztít, a' 2-dik ragad, a' 3-dik sokszor csal.

„Az ész mennyei szikra“ mond a' bölcs. — Tagadom: mert soknál pokol-láng; éget, perzsel, emészt.

Két fül adatott az embernek és egy nyelv: hogy két annyit halljunk, mint szóljunk; és még is tiz annyit szólunk, mint hallunk.

C s e r n y á n s z k y.

H a s o n s z ó r e j t v é n y.

Egyik legbecsesebb tagja az embernek

Vagyok, sőt állatok egész seregének.

Búza, zab, mák, szőlő, sőt sok más lehetek;

Drága gyöngyöt, és még tengert is tehetek.

Bujdosó madárka, midőn ökö, vagyok;

Gyűlölisz, ha tyúk leszek, 's fájdalmat okozok.

Ifiak, öregek (ha papának hívnak),

Igen gyakran belém, rajtam kacsintanak.

G. K.

Előbbi rejtvény: Sziv.

Szerkezi Róth krepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utza 612.